

SAMFUNDSFAG

- inspiration til rusmiddelfagligt indhold i samfundsfag

Øvelse 1

Undersøg, hvad rastafarianisme er og forklar, hvilken betydning det har for popkulturartister som Bob Marley, Snoop Dog og Rihannas fremtoning i popkultur i dag. Hvordan tror du, det påvirker unges opfattelse af hash og hashrygning i dag?

Øvelse 2

Undersøg serien "Jul på Vesterbro" af Anders Matthesen mv. (2003).

- Hvordan bliver karakteren Danny fremstillet? Hvad kan tankerne bag fremstillingen være?
- Hvordan er fremstillingen af Danny ens og forskellig med Bob Marley, Snoop Dog og Rihanna? Hvorfor bliver de fremstillet forskelligt, og hvad har det af betydning for unges forhold til hash?

Øvelse 3

Undersøg FN's verdensmål og udvælg det verdensmål, du mener, har mest betydning for hash og forklar, hvorfor det er det verdensmål, du mener, der påvirker hash mest.

- Er det fx mål 3: Sundhed og trivsel, mål 4: Kvalitetsuddannelse, mål 8: Anstændige jobs og økonomisk vækst, mål 10: Mindre ulighed, mål 12: Ansvarligt forbrug og produktion, mål 16: Fred, retfærdighed og stærke institutioner.

Øvelse 4

Læs de to følgende tekster og forklar, hvorfor nogle unge tror, at hash er lovligt eller 'ikke lige så ulovligt som andre stoffer', og hvad konsekvenserne heraf kan være.

”Ny festkultur”

(Tekstuddrag fra ”Hash: brugere, pårørende og behandlingsmuligheder” af Dennis Vejlgard (2004), s. 22)

Der er gennem de senere år sket en øget accept af brug af illegale stoffer blandt unge generelt. Det hører med til det at være ung at bevæge sig ud til kanterne af det normale og afprøve grænserne. Men mange unge synes ikke, de overskrider en særlig stor grænse ved at eksperimentere med hash, når de er til fest. De betragter hashrygning som noget helt normalt og ryger i mange tilfælde åbenlyst foran de professionelle voksne.

”Lovgivning”

(Tekstuddrag fra ”Stoflex” af Anne-Marie Sindballe (2006), s. 9)

Den danske narkotikalovgivning bestemmer, at det er forbudt at indføre, udføre, sælge, købe, udlevere, modtage, fremstille, forarbejde og besidde disse stoffer, medmindre stofferne bruges medicinsk eller i forskning. Overtrædelse af narkotikalovgivningen straffes med bøde eller fængsel. I særligt alvorlige tilfælde kan fængselsstraf gå op til 16 år. Straffen for at bryde loven afhænger af den konkrete sag, blandt andet af stoftype og -mængde. Typisk vil en lille mængde stof vurderes som ’besiddelse til eget forbrug’, og man vil få en bødestraf, især hvis det er første gang. Besiddelse af større mængder stof til videresalg vil typisk give fængselsstraf.

Narkotikalovene

Lovgivningen om narkotika består af:

- ’Lov om euforiserende stoffer’ er den lov, der forbyder, at en række stoffer bruges til andet end medicinske og videnskabelige formål.
- ’Bekendtgørelse om euforiserende stoffer’ indeholder lister over, hvilke stoffer, der hører under narkotikalovgivningen.
- ’Straffeloven’ (§191) har bestemmelser om de grove narkotikaforbrydelser.

Den danske lovgivning bygger på FN’s narkotikakonventioner, som næsten alle verdens lande har underskrevet.

Stort udbud

Hashrygning er ikke længere kun noget, der foregår i de større byer. Selv den mindste flække i Danmark har sin pusher. Det store udbud og den geografiske spredning gør, at næsten alle unge på et eller andet tidspunkt får tilbudt hash – og jo flere, der får tilbudt hash, jo flere vil også prøve at ryge det.

Meget ’rus for pengene’

Hash er relativt billig, og prisen er stort set ikke steget gennem de seneste 20 år. Afhængigt af kvalitet og udbud koster et gram hash stadig omkring 50 kr. Prisen betyder måske ikke så meget for dem, der blot prøver at ryge hash et par gange. Men når der er tale om dagligt forbrug, løber det alligevel op og disponerer for mange unge hashrygere for berigelseskriminalitet.

Få fortsætter

For nogle klapper hashfælden, og de fortsætter med at ryge, når deres kammerater stopper. I forhold til hvor mange, der prøver at ryge enkelte gange, er det kun en mindre del, der fortsætter.

Øvelse 5

Læs de følgende to artikler og anvend deres forskellige argumenter til at diskutere, hvorvidt hash bør legaliseres, og hvad effekten heraf vil være.

"Fra Denver til Haag og Lissabon: Narkoturisme og andre konsekvenser af lovlig hash"

(Artikel af Mikkel Fyhn Christensen, 26. maj 2018, Berlingske)

S-politikerne Frank Jensen og Henrik Sass Larsen vil legalisere cannabis for at bekæmpe kriminaliteten. Erfaringer fra andre lande er dog ikke entydigt gode.

Overborgmester Frank Jensen (S) har længe villet legalisere cannabis, og nu foreslår han en ny model inspireret af Sveriges Systembolaget for alkohol for at tage markedet fra organiserede kriminelle. Den tankegang er han hverken den første eller sidste, der har haft. »Alkohol og tobak er skyld i mange flere dødsfald end narkotika. En afkriminalisering vil ikke forhindre os i at håndtere narkotika, som vi nu håndterer alkohol og tobak: forbud mod salg til mindreårige, forbud mod reklamer for narkotika og lignende. Den slags tiltag kunne sagtens håndhæves, mens direkte forbud ikke kan håndhæves. Derudover, hvis bare en lille del af de penge, vi nu bruger i forsøget på at håndhæve forbuddet, blev brugt på behandling og rehabilitering i en atmosfære af empati og ikke straf, ville reduktionen af narkotikabrug og den skade, den forvolder, falde dramatisk.« Det er ikke Frank Jensen, der står bag ovenstående citat, men den verdenskendte, nobelprisvindende, liberale økonom Milton Friedman, som i 1989 bøn-faldt den amerikanske regering om at droppe The War on Drugs, som ville fylde fængslerne med ellers lovlydige borgere. Problemet var allerede gammelt dengang.

Udbredt i hele verden

Amerikanerne kalder cannabis for weed.

Ukrudt. Cannabis kan vokse i stort set alle klimazoner og er udbredt i hele verden, og de historiske kilder fortæller, at menneskets brug af den narkotiske plante er lige så gammel som de tidligste civilisationer fra Kina til det antikke Grækenland. Overalt vokser planten, og overalt kan man finde et marked. Derfor har regeringer verden over været nødt til at tage stilling til det narkotiske stof. Holland er et af de mere kendte eksempler, men også Portugal og adskillige amerikanske delstater har liberaliseret lovgivningen om cannabis.

Resultaterne er forskellige og langt fra rosenrøde. »Den politik, vi har i Danmark og i rigtig mange andre lande, har de konsekvenser, at vi har en masse organiserede kriminelle og en kriminalisering af en stor del befolkningen, hvoraf især de socialt svageste bliver straffet hårdest. Det, kan man så mene, er urimeligt, men man skal bare ikke forestille sig, at der

findes en perfekt løsning uden omkostninger,« siger Esben Houborg, som forsker i policy ved Center for Rusmiddelforskning på Aarhus Universitet. Erfaringerne er meget forskellige, og man kan måle forskelligt på forskellige effekter af den liberaliserede lovgivning.

Lovlig efterspørgsel, ulovligt udbud

I 2001 afkriminaliserede Portugal al narkotika i håb om at stække de mest hårdkogte kriminelle og hjælpe stofmisbrugere med terapi i stedet for at smide dem i fængsel. Det sidste går det bedst med. Afkriminaliseringen af stoffer som heroin førte til et fald i antallet af overdoser og dødsfald blandt stofmisbrugere, mens det er svært at sige noget entydigt om brugere af blødere stoffer som cannabis. Men målt på mordraten har afkriminaliseringen af narkotika ingen signifikant effekt haft, konkluderede forskere fra Berkeley i 2011.

Faktisk er der en svag tendens til det modsatte. Forklaringen finder Berkeley-forskerne i økonomisk teori.

En afkriminalisering er reelt en legalisering af efterspørgslen, mens udbyderne stadig er kriminelle, og en lovlig efterspørgsel får markedet for de kriminelle købmænd til at vokse. Det er i hvert fald analysen, som Berkeleys forskere når frem til. Det er også en af grundene til, at Portugal nu er begyndt at diskutere legalisering i stedet for afkriminalisering. »Her har man valgt at afkriminalisere brugerne, men så skal brugerne handle med nogen, og det vil så være kriminelle mennesker, og det er så et argument for at legalisere fuldstændigt. Men det har så også følgevirkninger, ved at flere bliver udsat for de risici, der er forbundet med stoffet i sig selv. Der vil altid være omkostninger,« siger Esben Houborg.

Guldfeber i Colorado

Forskere er ikke kun interesserede i Portugals erfaringer med afkriminalisering. I USA har flere og flere delstater liberaliseret lovgivningen omkring cannabis på forskellig vis. De fleste til medicinsk brug, men ikke kun. Delstaten Colorado oplevede den første guldfeber, da rekreativ brug af cannabis blev lovligt i 2014. Colorados cannabismarked gik amok i sådan en grad, at store kapitalfonde gav sig til at lede efter investeringsmuligheder. Det fik øjeblikkeligt forskellige byråd til at regulere markedet og beskytte lokale investeringer. I Denver er det for eksempel kun lovligt at sælge cannabisprodukter produceret i Denver. Forretningen vokser og vokser, og cannabisudbydere er nu mere almindelige end McDonalds og Starbucks, men med det voksende marked har delstaten også konstateret en vækst i kriminalitet. Især vold er blevet et problem. Det er stadig uklart, om det har forbindelse til legaliseringen af produktion, salg og forbrug af cannabis, men delstatens guvernør, John Hicken Looper, vil ikke udelukke at kriminalisere cannabis igen, hvis årsagssammenhængen slås fast.

Den fuldstændige legalisering er interessant for forskere, fordi det giver mulighed for at afprøve nogle af de antagelser, man har. For eksempel at liberalisering giver et øget forbrug. »Der er faktisk lavet spørgeskemaundersøgelser blandt college-studerende i Colorado. Én viste, at der var en mindre gruppe, der havde forøget forbruget, en mindre gruppe, der havde et mindre forbrug og en stor gruppe med samme forbrug. En anden undersøgelse viste, at flere havde prøvet cannabis, men andelen af college-studerende med regelmæssigt forbrug var uændret,« siger Esben Houborg. »Erfaringerne viser faktisk ikke entydigt, at forbruget vil stige, der, hvor man legaliserer,« siger forskeren. Sådan forbruger danskerne cannabis og narkotika.

Vækst i lokale forbud i Holland

I Holland har cannabis solgt fra Coffee Shops med statslig tilladelse været lovlig længe. Det har frarøvet kriminelle store dele af markedet, men ikke helt, for det er stadig ulovligt at dyrke cannabis til det ellers lovlige marked. »Hvis man gerne vil organiseret kriminalitet til livs, så er den hollandske model lidt underlig, fordi det stadig er ulovligt at producere stoffer, men det er endnu et eksempel på, at der er et trade-off, når man skal lave politik omkring det her,« siger Esben Houborg.

Lovgivningen har også ført til smugling ud af Holland. Med Schengenaftalen begyndte udenlandske kriminelle smuglere at strømme til, for at hente forsyninger til det hjemlige marked. I 2011 konstaterede byen Maastricht, at kriminalitetsraten var tredoblet, og byen måtte forbyde alle andre end hollændere, belgiere og tyskere retten til at benytte de såkaldte coffee shops. Differentieringen i kunder gav mulighed for at studere forskellen på studerende med adgang til de cannabissælgende coffee shops, og studerende uden adgang, og det viste sig ikke overraskende, at studerende uden adgang til cannabis klarer sig væsentligt bedre.

Adskillige hollandske byer er blevet så trætte af skæve turister, at cannabis er blevet forbudt. Så sent som 16. april besluttede Haag, at cannabis ikke længere skulle være tilladt i byens centrum. »Cannabis er et meget, meget udbredt produkt, og det er alle slags mennesker, der forbruger cannabis. Vi kan se på de mange rundspørgeundersøgelser, at den nultolerancepolitik, der blev indført i Danmark i 2004, overhovedet ingen effekt har haft på forbruget. Men vil man gå en anden vej, skal man gøre sig klart, at der er risici ved alle modeller. Den perfekte politiske løsning findes ikke,« siger Esben Houborg.

Fakta: CANNABIS I DANMARK

Produktion

Topskud fra cannabisplanten sælges som pot eller skunk, sidstnævnte hvis der er tale om en stærkere variant. Topskuddene kan også forarbejdes og presses til hash, som sælges i brune klumper. Produktionen foregår verden over, herunder også i Danmark, selv om produktionen især er stor i lande som Marokko og Libanon.

Sælges

Cannabisprodukter sælges åbent på Christiania, men kan derudover købes online eller i hashklubber og lokale pushere landet over. Prisen er på mellem 50-100 kroner per gram.

Indtagelse

Cannabis-produkter ryges normalt i piber eller i joints, men kan også spises i eksempelvis kager.

Virkninger

Sløvende effekt. Man kan blive opstemt og afslappet, men man kan også opleve panik. Tiden går langsomt, og lys og lyd opleves mere intenst. Hallucinationer ved stor dosis.

Bivirkninger

Cannabis nedsætter opmærksomheden, hukommelsen samt indlærings- og koordinationsevne. Ved regelmæssig brug bliver man sløv, langsom og ligeglad, kan miste initiativ og koncentration og blive nedtrykt. Kan også udløse og forværre psykoser og

depressioner. Jævnlig brug skader luftveje og lunger, kan føre til kræft og nedsætter sædkvaliteten.

Sådan ryger danskerne cannabis

Den procentvise andel af 16-44-årige, der har brugt hash i de pågældende år i Danmark. Seneste måned 2010 3,5% 2017 4,6% Seneste år 2010 8,9% 2017 11% Nogensinde 2010 41,5% 2017 44,8%.

"Grøn feber"

(Artikel af Niklas Hessel, 28. marts 2018, Weekendavisen)

USA. Verdens største marked for lovlig handel med cannabis er åbnet i Californien, og trods det føderale forbud støtter flere amerikanere end nogensinde en legalisering. I pot-industrien er stemningen noget nær euforisk, mens kritikere frygter, at de kommercielle kræfter gives for frie tøjler.

OAKLAND - Hvis man har lyst til en joint, men ikke lige orker at bevæge sig langt væk fra hjemmet for at skaffe den, er hjælpen inden for rækkevidde. Eaze, omtalt som »the Uber of weed«, gør det muligt at bestille pot online og få den leveret til døren af en chauffør inden for 20 minutter. Vil man hellere være selvforsynende, kan man måske optimere høsten med hjælp fra Cloudponics, der leverer »fuldt automatiserede systemer til at dyrke planter, som du kan kontrollere fra din telefon«. Og foretrækker man at indtage rusen i fast form, er der naturligvis tilbud til selv den kræsne forbruger - for eksempel den cannabis-holdige luksus-chokolade Défoncé, lanceret af en tidligere produktionsansvarlig hos Apple og navngivet efter den franske betegnelse for at være skæv til ukendelighed.

Velkommen til Californien, hvor skaberkraften der gav os Silicon Valley nu gennemstrømmer den blomstrende cannabisindustri, og hvor der tales om »the Green Rush«, en grøn feber, efter at delstaten med næsten 40 millioner indbyggere åbnede verdens største marked for lovligt salg af rusmidlet, da man 1. januar legaliserede det til 'rekreativt' brug. Mens det tidligere krævede en recept fra lægen at få fat i pot, kan enhver over 21 år, der kan fremvise et gyldigt ID, nu købe godt 28 gram cannabis om dagen eller op til otte gram i koncentreret form.

Det har givet travlhed hos butikken Harborside i Oakland, der i flere år har været en stor udbyder af cannabis-produkter til medicinsk brug, og hvor den venlige og snakkesalige ekspedient Danielle stadig kommer til at kalde kunderne for patienter. »Jeg er ikke nogen patient, jeg vil bare gerne være skæv,« responderer en ældre kvinde i lilla sweater. Klientellet denne eftermiddag omfatter både nysgerrige midaldrende, unge fyre og nogle stykker, der lader til at være kommet lige fra arbejde, heriblandt en yngre kvinde i formel, sort påklædning og højhælede sko.

Butikken, som er beliggende i store, lyse lokaler nær havnen i Oakland og smagfuldt indrettet med ægte tæpper, små planter og farvede puder, ligner noget nær antitesen til en gusten 'coffee shop' - snarere en blanding mellem en hip helsekostforretning og et apotek. Her er jazzet elektronisk musik i højtalerne, et hjerte ved siden af disken og - naturligvis - en sødlig duft i luften. Skilte informerer om det ideelle forhold mellem THC og CBD, to af de aktive stoffer i cannabis, hvis man for eksempel søger hjælp til depression eller muskelskramper. I

den ene ende af forretningen sælges planter til hjemmedyrkning, i den anden kan man købe pynteligt merchandise med påskrifter som ' Flower to the People' og læse om butikkens mission («at hjælpe med at bygge en verden, som lever efter de værdier, cannabis lærer os»). Der tilbydes også akupunktur, yoga og tai chi-undervisning til de, der har tegnet medlemskab.

Produkterne er lagt frem i stilfulde montrere, hvor man kan gå på opdagelse i pot-topskud, voks, cremer, sprays, tinkturer, chokolade, vingummistykker og meget mere.

»Vi oplever, at stadig flere folk er interesserede i cannabis, men ikke nødvendigvis har lyst til at ryge det,« siger Danielle og forklarer, at sådanne kunder kan have gavn af spiselige alternativer eller vaporizers, altså dampbaserede remedier. »Det er et meget bekvemt produkt, hvis du er på farten og arbejder og ikke nødvendigvis ønsker at lugte af cannabis hele tiden,« bemærker hun.

Kapital plus cannabis

Mere end en ud af fem amerikanere bor i dag i en stat, hvor man lovligt kan rekvirere cannabis-produkter, og efter legaliseringen i Californien er der for alvor rift om at sætte sig på det lukrative marked. Alene i den folkerige delstat ventes salget af de grønne produkter ifølge markedsanalysefirmaet BDS Analytics at svulme fra en værdi på 3,7 milliarder dollar i år til mere end fem milliarder næste år, og politikerne forventer med tiden at kunne indkassere omkring en milliard årligt fra beskatningen af markedet.

»Alt, vi har gjort, før Californien legaliserede cannabis, har været et pilotstudie. Det her er verdens sjette største økonomi, det er også det kulturelle centrum for cannabis og hovedstaden for dyrkningen,« siger Troy Dayton, direktør for cannabisindustrigruppen Arcview. »Det vil overraske mig, hvis de mærker, som ender med at blive de nationalt og internationalt førende, ikke kommer fra Californien.« Arcview arbejder blandt andet med at forbinde marihuana-entreprenører og potentielle investorer - »Cannabis, meet capital«, står der på hjemmesiden - og fik sidste år rejst omkring 50 millioner dollar i investeringskapital. Dayton, som Weekendavisen møder i Arcviews kontorer, hvor en forside fra erhvervsmagasinet Fortune med en joint-rygende herre i jakkesæt og overskriften »Marijuana Inc.« er blevet indrammet og hængt op, ser lyst på fremtiden.

»Det er utroligt. I Nordamerika taler vi om en ti milliarder dollar-industri, som vil vokse til 24 milliarder i 2021,« siger den solbrune direktør. »Det går hurtigt.« Der er adskillige prognoser i omløb for den amerikanske cannabis-branches vækst, og de er i sagens natur behæftet med en del usikkerhed, som ikke bliver mindre på grund af den prekære situation, industrien befinder sig i. For selvom ni delstater samt District of Columbia har legaliseret rusmidlet, med Colorado og Washington som pionererne i 2012, er det stadig ulovligt ifølge føderal lovgivning. Og den socialkonservative justitsminister Jeff Sessions ophævede i januar det såkaldte Cole-memorandum, indført under Obama, som kort sagt skærmede de cannabis-venlige delstater fra føderale interventioner, så længe de eksempelvis sørgede for at bekæmpe spredning til andre stater.

Foreløbig har regelændringen ikke fået markante konsekvenser - en del føderale anklagere i områder, hvor pot er populært, vil nok have beskeden lyst til at jage cannabissælgere - men den illustrerer, hvorfor banker og traditionelle finansielle virksomheder generelt viger tilbage fra at samarbejde med cannabis-sektoren af frygt for at få problemer med de føderale myndigheder.

Det har til gengæld åbnet banen for mere risikovillige aktører, som kan hjælpe virksomhederne med deres finansieringsbehov i håb om lukrative afkast. For eksempel har Founders Fund, en venturefond skabt af PayPal-milliardæren Peter Thiel, investeret flere millioner i kapitalfonden Privateer Holdings, der har specialiseret sig i cannabis-industrien og erklærer forbudstidens dage for talte. Den tidligere marketingchef for bryggeriet bag øllen Budweiser, Chris Burggraeve, har ligeledes postet penge i pot-virksomheder.

Venturefonde foretog mindst 27 investeringer i cannabisfirmaer i 2017 mod ti året forinden, berettede Reuters i december på baggrund af tal fra analysefirmaet CB Insights. Og noget tyder da også på, at det er en god idé at kaste sig over markedet lige nu: Gallup målte i oktober den største støtte til lovliggørelse af marihuana blandt amerikanerne, siden man i 1969 begyndte at spørge til sagen. 64 procent bakker i dag op om legalisering mod 36 procent i 2006, og for første gang støtter et lille flertal på 51 procent blandt republikanere også idéen.

Samtidig vælter det frem med nye, skæve varer - fra mineralvand med cannabis, som lover, at det grønne tilsætningsstof hverken kan lugtes eller smages, til 'wine and weed'-middage for gourmand-segmentet i det nordlige Californiens berømte vindistrikter, beliggende tæt på »Emerald Triangle« -området, som er storproducent af delstatens pot. Los Angeles-firmaet Rebel Coast har sågar fremstillet en Sauvignon Blanc, som i stedet for alkohol indeholder THC (fire milligram per glas) og sælges med løfter om færre kalorier og et farvel til tømmermænd.

»Der er så mange forskellige produkter, og det her er kun begyndelsen,« siger Troy Dayton fra Arcview. »Der vil ikke bare komme en bred vifte af varer, men også et bredt spektrum af markedsføring: Noget vil være rettet mod yngre personer, noget mod ældre, noget mod velhavende personer, noget mod de mindre velhavende - man vil begynde at se en opdeling, ligesom man kender det med alkohol, kaffe og så videre.«

Joints for en skilling

Ikke alle ser med lige stor begejstring på udviklingen. Mark Kleiman, en af USAs fremmeste eksperter i narkotikapolitik og professor ved New York University, støtter legalisering af cannabis, blandt andet fordi det vil berøve kriminelle indtægter fra handlen og sætte en stopper for de mange anholdelser, politiet i dag foretager for besiddelse af marihuana (sådanne arrestationer overstiger antallet af anholdelser for alle slags voldelige forbrydelser tilsammen, konkluderede Human Rights Watch og ACLU i 2016).

Men Kleiman frygter, at den legaliseringsmodel, man har valgt i Californien og andre stater, vil gøre produkterne for billige og dermed øge antallet af intensive brugere, som alt for ofte indtager rusmidlet.

»Med den nuværende fremgangsmåde vil det ende med, at en joint koster en skilling, og det er ikke ønskværdigt,« siger professoren til Weekendavisen.

Bekymringen baserer han blandt andet på udviklingen i delstaten Washington, hvor cannabis-priserne er faldet voldsomt siden lovliggørelsen. Da de første butikker åbnede i 2014, var den gennemsnitlige salgspris per gram godt 32 dollar; i september 2017 var den ifølge netmediet FiveThirtyEight nået ned på syv dollar.

»Og der er ingen ende i sigte,« siger Kleiman.

Mere effektive dyrkningsmetoder, muliggjort af legaliseringen, og øget konkurrence om markedet har bidraget til en hastig rundbarbering af priserne. Og selvom det ifølge professoren endnu er vanskeligt at konkludere noget nagelfast om følgerne i de enkelte stater, finder han ikke tendensen opmuntrende i lyset af tidligere undersøgelser, som viser, at andelen af amerikanske cannabis-brugere med et problematisk stort indtag er steget over en årrække. I 1992 rapporterede ni procent af de personer, som havde brugt rusmidlet i løbet af den seneste måned, at de havde gjort det i 25 dage eller mere i løbet af perioden; altså hver dag eller tæt på. Siden er det tal vokset til 40 procent af de månedlige brugere, fortæller forskeren.

»Den tendens eksisterede før legaliseringen, men den vil sandsynligvis blive forværret, når priserne falder,« siger Kleiman. »Hyppige brugere er sandsynligvis de mest prisfølsomme - dels fordi de uforholdsmæssigt ofte har en lav indkomst, dels fordi de bruger en masse penge på pot.« Udfordringen er imidlertid, at for høje priser på lovlig cannabis risikerer at få mange kunder til at vælge det kriminelle marked i stedet. Den advarsel har også lydt fra autoriserede butikker i Californien, som klager over hård beskatning af produkterne i delstaten; visse steder kan kombinationen af statslige og lokale skatter bringe den samlede afgift helt op på 45 procent.

Mark Kleiman mener, at Californien i stedet burde have lagt for med lave afgifter for at lokke så mange som muligt til det lovlige marked, og så siden øge beskatningen for at undgå store prisfald, når konkurrencen og produktionseffektiviseringer slår igennem.

Foreløbige undersøgelser af effekterne af de amerikanske legaliseringer - som først trådte i kraft i 2014 i frontløberstaterne - synes at stikke i noget forskellige retninger. Ét studie publiceret sidste år i tidsskriftet *Addiction*, der sammenlignede indberetninger fra studerende på et stort universitet i Oregon med seks andre universiteter i stater, hvor cannabis ikke er legaliseret, konkluderede for eksempel, at forbruget steg efter Oregons lovliggørelse, gennemført i 2015, men kun hos studerende, der også rapporterede om et højt alkoholforbrug. I Colorado bemærker en rapport fra delstaten, at voksne indbyggers forbrug af cannabis ligger over det nationale gennemsnit, men det var allerede tilfældet inden legaliseringen, og man finder ikke nogen statistisk betydelig ændring i forbruget fra 2014 til 2015.

Ser man på udviklingen i stater, som har legaliseret medicinsk cannabis - hvilket fandt sted tidligere end de nyere tiltag med fuld legalisering, hvorfor det er muligt at undersøge følgerne over en længere periode - tyder forskning på, at liberaliseringen leder til øget forbrug. Forskere ved Emory University undersøgte i et studie fra 2015 data fra ti stater, der havde lovliggjort medicinsk cannabis og konstaterede, at der efterfølgende skete en stigning i marihuana-forbruget samt en 18 procents stigning i misbrug af rusmidlet blandt personer over 21 år. Et andet studie af stater med medicinsk cannabis fra tænketanken RAND viser også en sammenhæng mellem tilladelser til pot-salgssteder og øget afhængighed, skriver netmagasinet *Vox*, som dog påpeger, at undersøgelserne generelt kun kan demonstrere en korrelation, altså en sammenhæng, mellem den ændrede lovgivning og forbruget, hvorfor andre faktorer kan være vigtige for udviklingen.

'Big Marijuana'

Det afgørende spørgsmål er i Mark Kleimans optik, hvad det er for en branche, som får lov til at vokse frem i disse år.

»Det, som bekymrer mig, er en industri, der ansporer folk til at ryge for meget. Og problemet er, at hvis man er i den kommercielle cannabis-branche, bliver man nødt til at gøre det, for folk som ryger en moderat mængde køber ikke nok til at holde dig beskæftiget,« lyder det fra professoren.

Han henviser til tal fra et 2014-studie fra RAND, der estimerer, at de hyppigste brugere af marihuana tegner sig for omkring 80 procent af det samlede forbrug.

»Jeg vil ikke have fyre i jakkesæt til at gå og tænke over, hvordan de får flere og flere vænnet til et omfattende cannabis-forbrug,« siger Kleiman.

Kritikere frygter fremkomsten af 'Big Marijuana' - en slags pendant til de store tobaksvirksomheder, i USA ofte omtalt som 'Big Tobacco' - der med kapital og lobbyister i ryggen kan forme narkotikapolitikken efter egne ønsker frem for til forbrugernes bedste. Med sådanne bekymringer in mente valgte man i Vermont en anderledes legaliseringsstrategi end eksempelvis Californien, Oregon og Colorado, da staten i januar blev den første, hvor politikerne på egen hånd lovliggjorde rusmidlet (alle andre steder er det sket som følge af folkeafstemninger): Her må borgerne selv dyrke op til seks planter og besidde op til 28 gram til eget forbrug, men man har ikke tilladt nogen kommerciel sektor.

Mark Kleiman mener, at lovgiverne i de andre stater »dybest set reproducerer alkoholregulering, hvilket er ensbetydende med kommercialisering med relativt let regulering, i stedet for den nuværende tobaksregulering, der er nogenlunde så fjendtlig over for industrien, som man kan være uden et direkte forbud«. »Den tilgang kalder jeg modstræbende tolerance, og den så jeg gerne overført på cannabis,« siger professoren, der betragter højere afgifter - allerhelst baseret på produkternes indhold af det psykoaktive stof THC - som et oplagt middel.

Lige nu tegner fremtiden sig dog ganske gylden for potbranchen, der også kan glæde sig over Canadas planer om at lovliggøre cannabis til almindeligt forbrug senere på året.

Det helt store mål for industrien - en afskaffelse af USAs føderale forbud - lader stadig vente på sig. Men det er kun et spørgsmål om tid, mener Mark Kleiman, der her har samme forhåbninger som den branche, han kritiserer - om end af lidt andre årsager: Der er brug for ensartet lovgivning på tværs af staterne for at sikre kontrol med markedet, mener professoren.

Og måske vil USAs næste demokratiske præsident bane vej for det.

»Den præsident, som bliver valgt i 2020, vil næsten med sikkerhed have legalisering af cannabis som en del af sit valgprogram,« siger Kleiman.